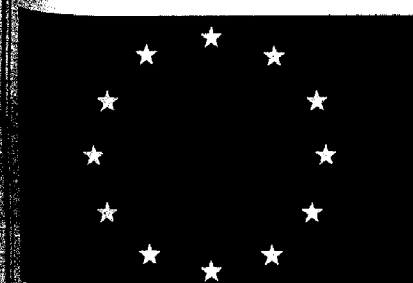
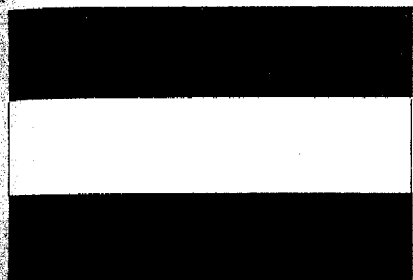

INFO-SCOOP

INL
005448
7
2

Van vooraf Info-Scoop

In dit oktober nummer van de Info-Scoop een tweetal artikelen. Het eerste artikel van de prof. Schuij geeft de huidige ontwikkelingen in de Oostelijke FR van het Eerste en tweede artikel van de Elnt. Het tweede artikel van de Elnt. geeft de huidige ontwikkelingen in de Oostelijke FR van het Eerste en tweede artikel van de Elnt.

DESTRUCIE VAN DE SERBIJSE ORTHODOX CHURCHES IN KOSOVO AND METOHA (JUNE - AUGUST 1999)

De huidige ontwikkelingen in de Oostelijke FR van het Eerste en tweede artikel van de Elnt. Het tweede artikel van de Elnt. geeft de huidige ontwikkelingen in de Oostelijke FR van het Eerste en tweede artikel van de Elnt.

De huidige ontwikkelingen in de Oostelijke FR van het Eerste en tweede artikel van de Elnt. Het tweede artikel van de Elnt. geeft de huidige ontwikkelingen in de Oostelijke FR van het Eerste en tweede artikel van de Elnt.

De huidige ontwikkelingen in de Oostelijke FR van het Eerste en tweede artikel van de Elnt. Het tweede artikel van de Elnt. geeft de huidige ontwikkelingen in de Oostelijke FR van het Eerste en tweede artikel van de Elnt.

De huidige ontwikkelingen in de Oostelijke FR van het Eerste en tweede artikel van de Elnt. Het tweede artikel van de Elnt. geeft de huidige ontwikkelingen in de Oostelijke FR van het Eerste en tweede artikel van de Elnt.

РАЗРЕТО КОСОВО

УНИШТЕНЕ И ОСКРНАВЉЕНЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ (ЈУНИ - АВГУСТ 1999)

COLOFON

INFO-SCOOP is een maandelijks uitgave van 101 MIpel

Adres: Simon Stevinkazerne, MPC 41 A, Postbus 9012, 6710 HC Ede

Telefoon: 0318-683050/3073/3023

Redactie: Maj H.J.Jacobs, Sgtl H.Vels.

INFO-SCOOP wordt verzonden aan die instanties welke functioneel belang hebben bij actuele informatie.

De inhoud van de **INFO-SCOOP** is volledig samengesteld uit open bronnen. Overname uit deze publikatie is toegestaan mits de bron wordt vermeld.

Indien uw verzendadres is gewijzigd, gelieve dit doorgeven aan repro 101 MIpel (zie bovenstaand adres of telefonisch 031868-3023).

INHOUDSOPGAVE

COLOFON	2
ONTWIKKELINGEN KOSOVO EN DE FRJ ..3	
SERVIE	5
MONTENEGRO, CRNA GORA	11
MONTENEGRO BINNEN OF BUITEN DE	
JOEGOSLAVISCH FöderATIE	11
VERKIEZINGEN	14
EINDE FEDERATIE?	15
LAATSTE POLITIEKE ONTWIKKELIN-	
GEN	18

met wederopbouw van Pristina is men reeds weer begonnen

Elsevier, 22 mei 1999

ONTWIKKELINGEN KOSOVO EN DE FRJ

Aooi Schuijl

Voor dit artikel werd gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

Country Profile, Raska and Prizren Orthodox Diocese Serbian Orthodox Church, NRC Handelsblad, Washington Post, Jane's Defence Weekly, Elsevier, Reformatorisch Dagblad, Algemeen Dagblad, Frankfurter Allgemeine Zeitung, Volkskrant en Internet.

KOSOVO

Een Servische boerenfamilie uit de omgeving van Pristina ontvlucht de streek onder het oog van Britse KFOR-militairen

Elsevier, 16 oktober 1999

PROTECTORAAT

Ofschoon Kosovo onder de vlag van resolutie 1244 van de Verenigde Naties als internationaal protectoraat geldt, zijn er nu al aanwijzingen dat prominente politici in de VS van dit wespennest verlost willen worden. Het officiële regeringsstandpunt luidt dat Kosovo, in ruil voor de terugtrekking van de Joegoslavische troepen, een onlosmakelijk onderdeel is van Joegoslavië. In de 'Washington Post' echter staat te lezen dat sleutelfiguren van het 'State Department' en het 'Pentagon' hebben geconcludeerd dat Kosovo op zekere

dag onafhankelijk zal zijn. Dat Kosovo op den duur de zoveelste onafhankelijke ministaat geleid door voormalige ultranationalistische UCK-leiders zou kunnen worden, valt af te lezen uit een reeks van gebeurtenissen:

- Dagelijks verschijnen er berichten in de media over het verjagen van Roma (zigeuners), Kosovo-Serviërs, Egyptenaren en andere niet-Albanezen uit Kosovo. Hoe langer dit doorgaat, hoe sterker de claim van het voormalige UCK op

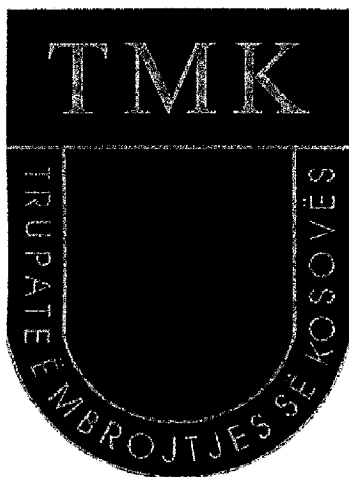
een onafhankelijk, etnisch zuiver Albanees Kosovo wordt. Op het eerste gezicht een aantrekkelijke situatie voor de Internationale Gemeenschap om hier maar aan toe te geven. Immers een 'etnisch zuiver' Kosovo voorkomt toch een nieuwe escalatie wegens het ontbreken van etnische tegenstellingen. In de media verschenen berichten dat Amerikaanse diplomaten de mening zijn toegedaan dat Albanezen en Serviërs nooit meer onder een dak kunnen samenleven. Zolang Milosevic regeert is reintegratie van de provincie Kosovo

in Servië uitgesloten. Maar volgens deze bronnen zal ook de toekomstige installering van een democratische regering in Belgrado niet helpen. De Albanese haat tegen de Serviërs blijft. Een onafhankelijk Kosovo, hoewel officieel nog geen optie, zou derhalve onvermijdelijk zijn. In Europa is men bezorgd over deze berichten. Het 'belonen' van gewapende afscheidingsbewegingen stuit menig Europese politicus tegen de borst. Bovendien zal dit hoogstwaarschijnlijk het streven naar een 'Groot-Albanië', alleen maar verder in de hand werken. Albanezen in de omringende staten, Montenegro (Sandzak), Macedonië, Servië (met een etnische Albanese minderheid in het zuidwesten) en Bosnië-Herzegovina, volgen de ontwikkelingen in Kosovo met argusogen. Zouden bijvoorbeeld de Bosnische-Kroaten en Bosnische-Serviërs een onafhankelijk Kosovo niet aangrijpen om nogmaals hun recht op afscheiding op te eisen? En hoe zal de Hongaarse minderheid in de Servische provincie Vojvodina reageren?

- Het UCK dat zou worden ontwapend, houdt grote voorraden wapens voor KFOR verborgen, maar krijgt niettemin een nieuwe rol toebedeeld als erkende beschermheer van de 'gehele' bevolking. Datzelfde UCK zet de etnische zuivering van niet-Albanezen onverminderd door, pal onder de neus van duizenden KFOR-militairen. Een plan om de uittocht te stoppen door Kosovo in Servische en Albanese kantons in te delen, heeft de 'Special Representative of the Secretary General', Bernard Kouchner van de hand gewezen. Het idee dat de bevolkingsgroepen voorlopig beter gescheiden kunnen leven, is politiek niet correct: het druist in tegen de bepleite multi-etnische toekomst van het gebied. De Servisch-orthodoxe kerk steunde een voorstel ('kantonnisering'), dat voorziet in Servisch zelfbestuur in die gebieden waar alleen Serviërs wonen. Het betreft gebieden zoals in het noorden van Kosovo en in

en rond Pec en Gnjilane, maar het voorstel werd van de hand gewezen. De huidige praktijk strookt in ieder geval niet met de multi-etnische norm, zoals de Kosovo-Servische leider Momcilo Trajkovic en bisschop Artemije niet nalaten te benadrukken. Sinds de intocht van KFOR op 13 juni j.l. zijn tweehonderdduizend etnische Serviërs uit Kosovo gevlucht en verjaagd. Bovendien zijn meer dan zeventig kerken en kloosters na die datum beschadigd of totaal vernield.

Tenslotte het onlangs opgerichte 'Kosovo Beschermingskorps' (KC), in het Albanese 'Trupate Mbrojtjes së Kosovës' (TMK). Het is alleszins begrijpelijk dat de Kosovo-Serviërs woedend zijn over de oprichting van deze een-

2 Mlgroep

heid. Volgens hen is dit in strijd met VN-resolutie 1244 die immers de ontwapening van het UCK voorstaat. Het TMK heeft als taken 'natuurrampen' te bestrijden, maar is in werkelijkheid het de voortzetting van het UCK. In Frankrijk lopen momenteel zestien aspirant TMK officieren, waaronder drie Kosovo-Serviërs, twee 'Bosniacs' en een Turk stage. Niettegenstaande dit feit is binnen het TMK voornamelijk geen Kosovo-Serviër of Roma te vinden, omdat men er niet wordt getolereerd. Verder zijn veel voormalige UCK-commandanten in dit 'civiele' korps terug te vinden en tot overmaat van ramp ook nog eens geleid door Agim Ceku, de voormalige chef-staf van

het UCK.

Is het tegelijkertijd niet onrealistisch om te proberen Kosovo weer onder Servisch bestuur te plaatsen? Er is geen Albanese die daar ook maar iets voor voelt. Integendeel, veel Albanese zien Servië nog immer als hun historische vijand. Voorlopig is de onafhankelijkheid op de lange baan geschoven. Maar intussen zijn er wel degelijk besluiten genomen die het onwaarschijnlijk maken dat Kosovo weer een 'autonome provincie' van Servië wordt, zoals Resolutie 1244 voorschrijft. Een paar voorbeelden:

- de Joegoslavische dinar is vervangen door de Duitse mark;
- de UNMIK ('United Nations Interim Administration in Kosovo') benoemt rechters zonder dat Belgrado hierin een stem heeft;
- eigendomsdisputen worden zonder Servische inbreng beslist;
- Joegoslavische wetten worden op verzoek van Kosovo-Albanese aangepast;
- de stationering van enkele honderden Joegoslavische militairen en politieagenten in Kosovo, teneinde hun culturele erfgoederen (zie bijlage) te beschermen en de belangen van de Servische minderheid te behartigen, wordt nog steeds tegengehouden. Bedoelde terugkeer is vastgelegd in het 'Military Technical Agreement' (MTA), dat door zowel door militaire vertegenwoordigers van de Joegoslavische federatie als van de NATO op 6 juni j.l. werd ondertekend.

CEKU ONTKENT OORLOGSMISDADEN

De Kosovo-Albanese chef-staf van het voormalige UCK en huidige bevelhebber van het 'Kosovo Protection Corps' (KC/TMK) Agim Ceku, deelde op 12 oktober het Joegoslavische nieuwsblad 'Jutarnji List' mee dat alleen Servische troepen oorlogsmisdaden hebben begaan op Kroatisch grondgebied, tijdens de oorlog van 1991-1995 in het voormalige Joegoslavië. Hij voegde eraan toe dat hij niet wenst te reageren op berichten dat het Haagse 'Joegoslavië Tribunaal' een onderzoek had gelast

naar zijn rol in de periode 1993. Hij was als Kroatische officier betrokken bij acties in de regio 'Medak' omgeving van Gospic. Ceku zei evenwel dat hij verwacht dat de Kroatische regering op deze beschuldigingen zal reageren, zoals die onlangs in het Engelse 'The Sunday Times' was gepubliceerd.

Het is overigens een feit dat Ceku tot begin 1999 daadwerkelijk deel heeft uitgemaakt van de Kroatische strijdkrachten en enkele malen door de Kroatische president Tudjman is gedecoreerd vanwege zijn inzet tegen opstandige Serviërs in dat land. Daarmee is voornamelijk niet bewezen dat Ceku daadwerkelijk zelf verantwoordelijk is geweest voor oorlogsmisdaden, maar zijn verweer heeft als tenenur dat alleen zijn tegenstander de oorlogsmisdaden kan hebben gepleegd.

NIEUWE KOSOVO-ALBANESE PARTIJ: PPK

De fusie van Thaci's 'Democratische Partij van Kosovo' (PDK) met de 'Partij van Democratische Eenheid' (PBE) van Bardyl Mahmuti heeft geleid tot de oprichting van een nieuwe

Jakup Krasniqi
Internet

partij: de 'Partij voor de Democratische Vooruitgang van Kosovo' (PPDK). De PPDK zal worden voorgezet door Thaci waarbij Mahmuti

zijn plaatsvervanger wordt. Jakup Krasniqi wordt de algemeen secretaris van de partij. Op een persconferentie in Pristina gaf Jakup Krasniqi een toelichting op de doelstellingen van de nieuwe partij. Volgens Krasniqi is ook de Kosovaarse Studentenbeweging UPSUP opgegaan in de PPKD, samen met een aantal onafhankelijke intellectuelen. Doel van de partij is om de integratie van een onafhankelijk Kosovo in de regio en in Europa te bewerkstelligen. De partij zal zich openstellen voor vormen van samenwerking met andere partijen, zoals de anti-Rugova gezinde LBD-coalitie.

KOSOVO POLICE SERVICE (KPS)

In de universiteit in Pristina is op 16 oktober op ceremoniële wijze de basis gelegd voor een nieuw en democratisch politiekorps in Kosovo. 173 Studenten (uit een aanbod van 19.558) zijn na een viertal screenings geselecteerd om een opleiding te volgen aan de politieacademie, die door de OVSE en onder auspiciën van UNMIK, wordt geleid. Ook 39 vrouwen maken deel uit van de eerste cursus. Om in aanmerking te komen deze opleiding te mogen volgen waren er enkele eisen gesteld:

- tenminste 20 jaar;
- minimale vooropleiding middelbaar onderwijs genoten;
- woonachtig in Kosovo;
- goede fysieke conditie;
- bereidwillig samen te werken met andere entiteiten.

Deze eerste klas bestaat buiten de Kosovo-Albanezen verder uit 8 Kosovo-Serviërs (4%), 3 Bosniacs, 1 Roma en drie Turken. 79 Procent van de rekruten heeft een militaire of politieachtergrond.

De Nederlandse ambassadeur Daan Everts, hoofd van de OVSE in Kosovo, sprak de studenten toe en benadrukte hun belangrijke rol in een nieuw en democratisch Kosovo. Hij drukte hen op het hart zich niet in te laten met de belangen van bepaalde groeperingen en partijen. De studenten zullen 19 weken doorbrengen op de 'Police School' in Vucitrn/

Vushtrri, waar zij een praktijkopleiding (veldwerk) zullen volgen. Inmiddels is de selectieprocedure gestart voor een tweede klas, die in november van start dient te gaan. Het ligt in de bedoeling ongeveer 500 studenten tegelijkertijd als volwaardig politieambtenaar aan de KPS af te leveren. De OVSE heeft een mandaat om 3500 lokaal gerekruteerde politiemensen van de verschillende entiteiten voor dit korps op te leiden. In de toekomst zullen 700 politiemensen uit de KPS voor leidinggevende functies worden opgeleid. Tevens zullen 3200 UNMIK politieambten worden opgeleid om hun nieuwe collega's in hun werkzaamheden bij te staan.

KOSOVO-SERVIERS POLITIEK VERENIGD

De Servische minderheid in Kosovo heeft zich op 24 oktober verenigd in een politieke organisatie, de 'Serbian National Council' (SNV) genaamd. In hun eerste vergadering in Gracanica, verklaarde de uit 49 leden tellende 'Nationale Raad', dat zij is opgericht met het doel de Servische gemeenschap in Kosovo te beschermen en de voorwaarden te scheppen voor de terugkeer van de vluchtelingen. De Raad wordt voorgezeten door bisschop Artemije, leider van de Servisch-orthodoxe kerk in Kosovo. Met de dagelijkse gang van zaken is Momcilo Trajkovic, de leider van de Servische gemeenschap (SPOK), belast. Beiden zijn onlangs uit onvrede met de gang van zaken rond de totstandkoming van het TMK, uit het

Momcilo Trajkovic
Internet

overlegorgaan van de UNMIK, 'Transitional Council' gestapt. In een eerste verklaring staat dat de Raad een samenwerking met UNMIK voorstaat en dat de acties van de Raad 'in overeenstemming met de resoluties van de VN Veiligheidsraad zullen zijn.' UNMIK heeft negatief gereageerd op dit Servische initiatief. Het wordt niet waarschijnlijk geacht dat UNMIK de Raad zal accepteren als een orgaan van Servisch zelfbestuur. De Serviërs hebben, na afwijzende reacties van UNMIK-zijde, wel afgezien van een eigen Servisch 'Beschermingskorps' dat analoog aan het TMK zou worden opgericht.

SERVIE

OPPOSITIE

Generaal Momcilo Perisic, voormalig stafchef van het Joegoslavische leger (VJ), begaf zich sinds een maand of twee geleden in de politiek. Eind vorig jaar werd de chef-staf na vijf jaar trouwe dienst als legerleider opzij geschoven. Perisic had vooral kritiek op de wijze waarop federaal president Milosevic het probleem Kosovo dacht op te lossen, met name op de wijze waarop deze het leger

Generaal Perisic drukt piloten de hand tijdens een vliegshow in Belgrado
NRC, 22 oktober 1999

dacht te kunnen 'gebruiken'. In een verklaring zei Perisic: 'Alle legers van de wereld moeten luisteren naar de burgerleiding van hun land. Maar dat geldt alleen als de staatsleiding in het belang van de burgers werkt. Zodra dat niet meer het geval is, hoeven legers niet meer te gehoorzamen. En daarom ben ik ontslagen.' Hij werd overigens in Kroatië bij verstek tot 20 jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens oorlogsmisdaden, die hij in de

oorlog in Bosnië op Kroatisch grondgebied zou hebben begaan. Momenteel schaarst hij zich met een eigen partij, de 'Beweging voor een Democratisch Servië' publiekelijk bij de oppositie. Perisic steunt het streven van de oppositie naar vervroegde verkiezingen, maar denkt een eigen aanhang te kunnen mobiliseren bij het publiek dat de eeuwige machtsstrijd tussen regime en oppositie zat is. 'De regering probeert met alle mogelijke middelen aan de macht te blijven, terwijl de oppositie probeert met alle mogelijke middelen aan de macht te komen. Zij staan recht tegenover elkaar en zetten elkaar daardoor feitelijk buitenspel en dat kan tot chaos leiden,' aldus Perisic. Zijn partij voert oppositie omdat het regime een aantal rampzalige beslissingen heeft genomen, maar zij verzet zich tevens tegen de manier waarop de oppositiepartijen aan de macht denken te komen. Nu ijvert de voormalige generaal voor het vertrek van Milosevic, omdat het de enige manier is om het isolement van Servië te beëindigen. Het bewind, zegt hij, heeft een grote fout gemaakt met Kosovo en daarom moet Milosevic weg. Zonder zijn vertrek is er geen weg terug naar de internationale gemeenschap, waar Joegoslavië thuishoort. Over het conflict in Kosovo wil hij het volgende kwijt: 'De oorzaken voor de crisis in Kosovo en Metohija liggen veel dieper dan de internationale gemeenschap denkt. De positie van KFOR bewijst dat. De problemen worden nu alleen maar groter, groter zelfs dan ze een jaar geleden waren. In plaats van Joegoslavië te helpen bij het zoeken naar een oplossing, heeft de internationale gemeenschap de Albanen geholpen bij hun streven naar onafhankelijkheid en afscheiding van Joegoslavië. De internationale gemeenschap zit nu zelf met een onoplosbaar probleem. Ik heb de leiders van de NAVO daarvan te voren uitdrukkelijk voor gewaarschuwd. Joegoslavië kan op dit moment niet meedoen met het zoeken naar een oplossing, omdat het land internationaal geïsoleerd is. Een nieuwe regering kan met de Kosovo-Albanen en de internationale ge-

meenschap wel tot een oplossing komen,' aldus Perisic.

SERVISCHE OPPOSITIE WIL PARALLEL PARLEMENT

In Belgrado maakte de Servische oppositie op 21 oktober bekend dat het een eigen 'parallel' (schaduw) parlement zal vormen als haar oproep tot vervroegde parlementsverkiezingen door het bewind wordt genegeerd. De 'Alliantie voor Verandering' (SZP), het platform van oppositiepartijen, wil op 27 of 28 oktober als het Servische parlement bijeenkomt, in Belgrado een massale bijeenkomst op touw zetten. Daaraan zullen gemeenteraadsleden van alle oppositiepartijen, en de leiders van die partijen deelnemen. Als het bewind van president Milosevic dan nog niet ingaat op de eisen van de oppositie 'zullen we een soort democratisch volksparlement stichten', aldus Vladan Batic, coördinator van de SZP. Het 'parlement' zal Dragoslav Avramovic, ex-directeur van de Joegoslavische Centrale Bank, tot leider van een eigen 'overgangsregering' van de oppositie kiezen. Bovendien zullen diverse partijen binnen de SZP praten over de vorming van een verkiezingscoalitie. De Servische oppositie beheerst sinds de gemeenteraadsverkiezingen van eind 1996 ongeveer twintig steden in Servië, waarin meer dan de helft van het Servische electoraat woont. De oppositie voert al wekenlang d.m.v. dagelijkse protestbijeenkomsten, een campagne om het bewind te dwingen in te stemmen met vervroegde parlementsverkiezingen. Datzelfde regime zit ondertussen ook niet stil, getuige de uitspraak die oppositieleider, Zoran Djindjic, onlangs deed:

- zijn telefoon wordt afgeluisterd;
- zijn gangen worden gevolgd;
- zijn lijfwachten worden lastig gevallen;
- zijn huis wordt in de gaten gehouden;
- zelfs huizen van zijn vrienden worden vanuit de lucht gefotografeerd: 'alsof het vijandige militaire objecten zijn.'

Djindjic suggereerde verder dat deze acties en de uiterst felle aanvallen op hem van de kant van Milosevic' vrouw Mira Markovic passen in de

Mira Markovic

Internet

voorbereiding van een aanslag op zijn leven. Markovic, leider van de partij 'Verenigd Joegoslavisch Links' (JUL) die samen met de socialisten van haar echtgenoot regeert, maakte Djindjic eerder deze week in een vraaggesprek met een Italiaans blad uit voor 'verrader', 'lafaard', 'deserteur' en 'collaborateur met de moordenaars van zijn volk'. Volgens Djindjic passen dergelijke kwalificaties in een hetze tegen hem.

SERVISCHE OPPOSITIE AKKOORD

De belangrijkste Servische oppositiepartijen gingen op 21 oktober akkoord met de voorwaarden voor vervroegde en eerlijke verkiezingen. Zeventien partijen ondertekenden deze overeenkomst, zoals de SZP van Djindjic en de partij SPO van zijn grootste rivaal, Draskovic. De oppositie hoopt dat de vervroegde verkiezingen zullen resulteren in het vertrek van Milosevic. De partijen willen snel met de autoriteiten onderhandelen. De overeenkomst kan een grote doorbraak betekenen voor de oppositie tegen Milosevic. De oppositie in Servië is van oudsher onderling sterk verdeeld, een gegeven waar Milosevic en de zijnen goed gebruik van hebben weten te maken. 'Dit is een belangrijke dag voor de oppositie en voor het land', zei de sociaal-democratische oppositieleider Vuk Obradovic. Deze voormalige generaal heeft maandenlang tussen Draskovic en Djindjic bemiddeld om

Djindjic in gesprek met bisschop Artemije
Internet

hen op een lijn te krijgen. De rivaliteit tussen deze twee eerzuchtige leiders is een van de belangrijkste oorzaken dat de opkomst bij de betogingen van de laatste weken is tegengevallen. Vervroegde parlementsverkiezingen in Servië hoeven overigens niet het politieke einde van Milosevic te betekenen, omdat de president van Joegoslavië wordt gekozen door het federale Joegoslavische parlement en niet door het Servische. Als de oppositie de verkiezingen wint, komt zij echter met een krachtige afvaardiging in het Hogerhuis van het federale parlement. En als zij daar, gezamenlijk met de afgevaardigden uit Montenegro, een meerderheid weet te krijgen, is het lot van Milosevic wel bezegeld.

Twee oppositiepartijen hebben het akkoord overigens niet getekend. De kleinere oppositiepartij 'Vojvodina Coalitie' vond de eisen niet ver genoeg gaan en de 'Partij van Democratische Actie', die de moslims uit de 'Sandzak' vertegenwoordigt, kon haar eisen niet in het pakket terugvinden.

VOORWAARDEN

De voorwaarden waaraan de vrije verkiezingen volgens het akkoord moeten voldoen zijn:

- een wijziging van de restrictieve informatiewet en de kieswet;
- een nieuwe wet op de politieke partijen;
- toegang voor alle partijen tot de media;
- toezicht op de verkiezingen door binnen- en buitenlandse waarnemers;
- toezicht op de partijfinanciering;
- tenslotte moeten de kieslijsten worden herzien, gecentraliseerd en gecomputeriseerd, zodat ze voor alle partijen in te zien zijn.

De ex-directeur van de Centrale Bank, Avramovic, wierp zich op als oppositioneel onderhandelaar met het

bewind. Woordvoerders van de oppositie hopen op vervroegde verkiezingen in de lente van 2000. Volgend jaar staan verkiezingen voor het federale parlement en gemeenteraden op het programma. De parlements- en presidentsverkiezingen in Servië zullen in 2001 en 2002 worden gehouden.

REGIME ZWICHT NIET

Er komen in Joegoslavië geen vervroegde parlementsverkiezingen. Ivica Dacic, woordvoerder van de regerende socialisten van president Milosevic, sloot de mogelijkheid van verkiezingen categorisch uit. Hij voorspelde dat de socialisten, 'voor altijd' in Servië aan de macht blijven, omdat de oppositie geen aanhang heeft. Dacic sloot concessies van het bewind uit. 'Er is in ons land geen parlementaire crisis. Waarom zouden we dan een stemming op touw zetten?' zo zei hij. Hij verwees verder naar de goede relaties van de SZP met het Westen en de anti-Westerse stemming in het land na de NAVO-luchtacties: 'De oppositie is er zich kennelijk niet van bewust dat haar electoraat hier zit, en niet in Europese en Amerikaanse hoofdsteden. Dat is het geheim van haar falen'. Ook de leider van de met de socialisten regerende 'Radicale Partij', Vojislav Seselj, wilde niets weten van de SZP-eisen.

Ook patriarch Pavle onder KFOR bescherming
Smi A. Wever 3 MIgroep

BIJLAGE BIJ ONTWIKKELINGEN KOSOVO EN DE FRJ

CHURCHES AND MONASTERIES IN KOSOVO AND METOHIJA

Monuments built before 1459:

- ⊕ Preserved monastery or convent
- ⊕ Monastery or convent in ruins
- ⊕ Preserved church
- ⊕ Church in ruins
- △ Hermitage

Monuments built from 1459 up to 20th century:

- ⊕ Preserved monastery
- ⊕ Monastery in ruins
- ⊕ Preserved church
- ⊕ Church in ruins

according to: *Beogradske novine*

WIST U DAT ?

Elnt van Amerom

Als je dagelijks zoveel verschillende informatie verslindt als 3 MI-groep, zit er altijd wel iets tussen waarvan je denkt 'dat is interessant'. En omdat wij niet voor onszelf werken maar voor u, volgen de twee korte artikelen: 'Overzicht Nederlandse bijdrage crisisbeheersings operaties' en 'KFOR-afkortingen'. De bijdragen zullen op aparte bladzijden worden gepubliceerd, zodat u er op eigen wijze mee om kunt gaan.*

OVERZICHT NEDERLANDSE BIJDRAGE CRISISBEHEERSINGSOPERATIES

De inzet van militairen voor internationale humanitaire en vredesoperaties neemt een belangrijke plaats in, in het Nederlandse veiligheidsbeleid. In 1999 is de deelneming van Nederlandse militairen aan deze operaties, vooral door de ontwikkelingen in Kosovo, fors toegenomen. In totaal zijn nu 3106 militairen uitgezonden voor humanitaire en vredesoperaties. Navolgend de opsomming van begin oktober:

Operatie	Personeel
1. Voormalig Joegoslavië:	
■ Stabilisatiemacht (SFOR)	955
■ Contingentscommando SFOR	41
■ Kosovo Force (KFOR)	1875
■ Contingentscommando KFOR	29
■ SFOR / KFOR luchtcomponent	90
■ UN International Police Task Force (UNIPTF)	57
■ European Community Monitoring Mission Centre (BHMIBH)	1
■ UN Mission in Bosnia Herzegowina (UNMIBH)	1
■ OVSE-missie in Kosovo	1
Subtotaal	2975
2. UN Peacekeeping Force in Cyprus (UNFICYP)	103
3. WEU Multinational Police Advisory Element (MAPE)	9
4. OVSE-missie in Albanië	2
5. UN Truce Supervision Organisation (UNTSO)	12
6. UNDP / Cambodian Mine Action centre (CMAC)	3
7. OVSE-missie in Moldavië	1
8. UN Special Commission (UNSCOM)	1
Totaal	3106

Bron: ACOM Journaal nr. 10

LIST OF ACRONYMS for INTSUMS:

ASZ	Air Safety Zone (25 km)
C/S	Call or Sign
EWCC	Electronic Warfare Control Centre
FYROM	Former Yugoslav Republic of Macedonia
GSZ	Ground Safety Zone (5 km)
IC	International Community
IO(M)	International Organisation (of Migration)
IVO	in the vicinity of
JIC	Joint Implementation Commission
JIC Card	authority to carry a sidearm; expired 7 OCT 99
JSC	Joint Security Committee
KPC	Kosovo Protection Corps (Trupat e Mbrojtjese të Kosoves: KTM)
KTM	KPC
LDK	Democratic League of Kosovo (Lidhja Demokratike e Kosoves)
LEC	Locally Employed Civilian
MNB	Multi-National Brigade
MTA	Military Technical Agreement (signed 6 June 99)
MRP	Police Force of the PGOK's Ministry of the Interior (Ministria e Rendit Publik)
MUP	Police of the Yugoslav Ministry of Interior (Ministarstvo Unustrasnjih Poslova)
NFI	No further information
NGO	Non-Governmental Organization
NIC	National Intelligence Cell
OZ	Operational Zone (now called Regions after consolidation)
PGOK	Provisional Government of Kosovo
PRSh	Albanian Republican Party (in Kosovo)
PU	UCK's Military Police (Policia Ushtarake)
OSA	Serbian Liberation Army (Oslobodilacka Srpska Armija)
QPK	PGOK
RTG	Regional Task Group (see OZ)
SKOK	SZK
SNV	Serbian National Council (24-10-1999, 49 members)
SOP	Statement of Principles (signed 6 June 99)
SOV	Srpska Oslobodilacka Vojska (possible OSA)
SPC	Special Purpose Corps
SWSS	Secure Weapons Storage Site
SZK	Srpski Zastitni Korpus (Serbian Protection Corps)
TAT	Training Assistance Team
TF	Task Force
UCK	Kosovo Liberation Army (Ushtria Clirimtare e Kosoves)
UK	Army of Kosovo (Ushtria Kosoves)
UNMIK	UN Mission in Kosovo
UPS	Independent Student Union
VJ	Yugoslavia Army (Vojska Jugoslaves)
WAC	Weapons Authorization Card (replaced the JIC Card)
WPC	Weapon Collection Point
ZKZ	(K-Albanian Counterintelligence Service)

* Bron: Meerdere KFOR-rapportages

MONTENEGRO BINNEN OF BUITEN DE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

Aooi Schuijl
Elnt van Amerom

Nadat Milo Djukanovic in oktober 1997 nog ternauwernood de presidentsverkiezingen had gewonnen, werd hij op 15 januari 1998 als president van Montenegro geïnstalleerd. Zijn rivaal Momir Bulatovic weigerde tot het laatste moment de uitslag te erkennen. Is Djukanovic inderdaad de 'vernieuwer' waarvoor hij door de Internationale gemeenschap wordt gehouden en zo ja, wat zijn de gevolgen voor Montenegro wanneer hij zijn confrontaties met het Joegoslavische regime van Milosevic voortzet?

Om de opgelaaide discussie over de positie van Montenegro binnen of buiten de Joegoslavische Federatie (FRJ) beter de begrijpen is een blik op de Montenegrijnse identiteit en het ontstaan daarvan op zijn plaats.

Voor dit artikel werd gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

Country Profile, Jane's Intelligence Review, Reformatorisch Dagblad, Oost Europa Verkenningen, Algemeen Dagblad, NRC Handelsblad, Volkskrant en Internet.

MONTENEGRO, CRNA GORA

De oude benaming voor Montenegro is 'Crna Gora', wat 'Land der Zwarte Bergen' betekent. Het gebied ligt ingeklemd tussen Bosnië-Herzegovina, Servië, Albanië en de Adriatische Zee. In 1389 vluchtte een deel van de Serviërs na de grote veldslag met de Osmanen in Kosovo Polje naar het 'Land met de Zwarte Bergen' en richtten hier hun koninkrijk. De Montenegrijnen zijn dus eigenlijk voor de Osmanen gevluchte Serviërs. Terwijl geheel Zuidoost Europa onder het Osmaanse juk zuchtte bleef een deel van dit gebied zelfstandig. Het einde van het 'Montenegrijnse' koninkrijk kwam in 1918, toen de ko-

ning werd afgezet en Montenegro bij Joegoslavië werd ingelijfd. Tijdens de Tweede Wereldoorlog wist de bevolking te voorkomen dat geheel Montenegro door Duitse- en Italiaanse troepen werd bezet. Na het einde van WO II werd Montenegro een autonome republiek binnen het federatieve verband van Joegoslavië, waar president Tito aan het hoofd van stond.

Montenegro en Servië kenden na de 'Slag bij Kosovo Polje' (1389) een gescheiden politieke ontwikkeling. Daarvoor maakte Montenegro deel uit van de Servische regio Zeta en de be-

riode van Turkse bezetting tegemoet ging. Pas vanaf deze tijd begon zich een Montenegrijnse identiteit te ontwikkelen. In 1516 kwam de wereldlijke macht in handen van de bisschoppen (vladika's) van Cetinje. In 1878 werd het land formeel onafhankelijk, maar in 1918 besloot de Nationale Vergadering zich, gesteund door de overgrote meerderheid van de bevolking, te verenigen met Servië. Later dat jaar sloot deze nieuwe unie zich aan bij het 'Koninkrijk van Serviërs, Kroaten en Slovenen' (SHS), waarna de ontwikkeling van Servië en Montenegro dus weer grotendeels parallel liep.

Zoals gezegd ontwikkelde zich vanaf de late Middeleeuwen een aparte Montenegrijnse identiteit.

Montenegrijnen zagen zich ofwel als

Jane's Intelligence, september 1999

woners beschouwden zich, voor zover men zich toentertijd überhaupt bewust was van haar etnische identiteit, als Serviërs. Het bergachtige en ontoegankelijke Montenegro behield zijn onafhankelijkheid, of in ieder geval een ruime mate van autonomie, terwijl Servië na 1389 een lange pe-

'echte' Serviërs, omdat zij door de geïsoleerde ontwikkeling hun 'raszuiverheid' hadden behouden, ofwel als Montenegrijnen, een van de Serviërs te onderscheiden volk. Etnisch en taalkundig zijn Montenegrijnen inderdaad Serviërs, maar het begrip 'natie' is ook sterk cultureel bepaald

en in dat opzicht is een volk zo eigen als het zelf wil. Uit onderzoek blijkt dat de meeste Montenegrijnen zichzelf en de Serviërs meestal zien als twee loten aan dezelfde tak, met Montenegro als de zuiverste. Dit verschilt dus niet zo veel van de bekende uitspraak van Milosevic over de relatie van Servië en Montenegro, namelijk dat het hier gaat om 'twee ogen in een hoofd'. De aanhangers van de Montenegrijnen als de 'ware' Serviërs, grijpen graag terug op wat zij zien als de oude Balkanwaarden (irredentisme): in Montenegro worden nog de oude tradities in ere gehouden; de Montenegrijnen zijn nog de echte strijders; zij kennen de bloedwraak; zij zijn vrij, trots en onafhankelijk.

Nog steeds is echter de eigen identificatie van de Montenegrijnen aan verandering en twijfel (en onduidelijke vraagstellingen) onderhevig. Bevolkingsonderzoek naar de etnische samenstelling van Montenegro levert steeds wisselende resultaten op, die niet alleen herleid kunnen worden tot migratie en geboorte- en sterftecijfers. Zo beschouwde in 1991 72 procent van de bevolking zich zelfs als Montenegrijn, 7,7 procent voelde zich Serviër, 3 procent Joegoslaaf, 8,5 procent Albanees, 5 procent moslim, terwijl de rest het niet wist. In 1995 noemde 45 procent zich Montenegrijn, 5,3 procent Serviër, 5,2 procent Joegoslaaf, terwijl het aantal moslims en Albanen gelijk bleef. Het aantal mensen dat het niet wist was dus gegroeid tot ongeveer 20 procent. Een volkstelling, eveneens in 1991, leverde weer andere cijfers op. Dit alles duidt niet op een zich verder versterkende Montenegrijnse identiteit. Wel tonen de gegevens aan dat etnische of nationale identiteit een zeer subjectief begrip is, zeker in een gebied waar de verschillen zo klein zijn. Het is ook een verklaring voor het feit dat de belangrijkste hoofdrolspelers in de huidige controverse, Djukanovic en Bulatovic, niet hun toevlucht hebben gezocht tot de 'nationale kwestie' zoals dat in veel andere delen van voormalig Joegoslavië wel gebeurd is, noch over de re-

latie Montenegro - Servië. De strijd in Montenegro spitst zich thans vooral toe op politieke, economische en andere 'rationele' kwesties.

Montenegro werd in het Westen lang als een onlosmakelijk deel van Servië beschouwd. Er bestond weinig interesse voor de ontwikkelingen in deze kleine bergstaat. In 1991 besloot het land zonder al te veel discussie binnen de nieuwe Joegoslavische federatie te blijven, een keuze die in het voorjaar van 1992 in een referendum nog eens werd bevestigd.

In 1991 riepen Kroatië, Macedonië, Slovenië, gevolgd door Bosnië, de onafhankelijkheid uit en waren daarmee een zelfstandige staat geworden. Het resultaat van die stap heeft zich in de periode 1991 tot oktober 1995, na de ondertekening van het Dayton Akkoord, duidelijk gemanifesteerd. In Slovenië verliep dit zonder ernstige gevechten. In Kroatië woedde daarentegen een gruwelijke burgeroorlog. In deze periode bleef Montenegro binnen de nieuw gevormde Joegoslavische Federatie (FRJ), doordat de toenmalige Servische president Milosevic zijn Montenegrijnse pion Bulatovic daar installeerde als president. Tijdens de presidentsverkiezingen in 1997 werd Bulatovic echter door zijn rivaal Djukanovic verslagen. Gezien de huidige politieke opstelling van Montenegro kan men zich afvragen of hier niet eenzelfde situatie zou kunnen gaan ontstaan als in bijvoorbeeld Kroatië of Slovenië.

DE MACHTSWISSELINGEN

Na de dood van president Tito (1980) ging het met de economie in Joegoslavië langzaam maar gestaag bergafwaarts. Binnen dit mozaïek van landen trachtten een aantal personen de macht naar zich toe te trekken. Slobodan Milosevic wist die macht te grijpen en bracht in 1989 in geheel Joegoslavië een grote omwenteling teweeg. Onder zijn leiding werd de nationalistische gedachte van een 'Groot Servisch Rijk' onder de bevolking aangewakkerd. Hij wilde bewerkstelligen dat Joegoslavië door en vanuit Servië geregeerd zou gaan worden. In Slovenië en Kroatië had

dit een negatieve uitwerking. Hier wisten de Serviërs niet aan de macht te komen. In Montenegro echter, kreeg Milosevic het wel voor elkaar zijn macht te doen gelden. Hij hielp zijn aanhanger Bulatovic in het zadel en deze werd president van Montenegro, terwijl Djukanovic tot premier werd benoemd. Bulatovic en Djukanovic, overigens zeer goede vrienden en zelfs als een 'Siamese tweeling' beschouwd, zouden lange tijd Montenegro besturen. Eind 1997 streden zij echter beiden voor het presidentschap en kwamen derhalve lijnrecht tegenover elkaar te staan. Dit maakte evenwel tevens een einde aan hun vriendschap.

ACHTERGROND DJUKANOVIC

Milo Djukanovic werd in 1991 op negenentwintigjarige leeftijd premier van Montenegro nadat zijn partij, de Democratische Partij van Socialisten (DPS), de eerste vrije verkiezingen in december 1990 had gewonnen. Hoewel hij thans in de Westerse gemeenschap als een gematigd en vooral fervent tegenstander van het 'Milosevic-regime' bekend staat, had hij toentertijd dezelfde ideeën als zijn directe

*President Djukanovic of Montenegro
Jane's Intelligence, september 1999*

baas Bulatovic, en de nu nog zittende Federale president Milosevic. Hij maakte snel carrière binnen de DPS en stond op geen enkele manier bekend om zijn afwijkende ideeën. Zijn benoeming tot premier in januari 1991 trok ook niet echt de aandacht van analisten en journalisten, omdat hij beschouwd werd als verlengstuk

van zijn 'meesters'.

Djukanovic heeft in zijn jaren als premier goed voor zichzelf gezorgd. Hij maakte enorm fortuin met verdiend met het ontduiken van de sancties tegen Joegoslavië. De smokkel van met name brandstof en sigaretten werd door Djukanovic, zijn familie en vrienden gecontroleerd. Daarbij hielp zijn functie als premier hem, om zijn belangen effectief te beschermen. President Bulatovic liet hem zijn gang gaan omdat hijzelf niet in geld was geïnteresseerd, maar alleen in macht. Daarbij kwam dat hij geen enkele reden had om aan Djukanovic' loyaliteit te twijfelen.

Op 15 januari 1998 werd Djukanovic geïnstalleerd als nieuwe president van Montenegro. In oktober 1997 won hij ternauwernood de presidentsverkiezingen. Zijn tegenstander Bulatovic weigerde tot het laatste moment de uitslag te erkennen, maar uiteindelijk kwam het niet tot het geweld waarvoor velen bevreesd waren. De verkiezingsoverwinning van Djukanovic is in de westerse pers afgeschilderd als een radicale breuk met het verleden en wellicht met het Servië van Milosevic. Is Djukanovic inderdaad de vernieuwer waarvoor hij wordt gehouden en zo ja, welke gevolgen zal zijn verkiezing dan hebben voor Montenegro en de Joegoslavische Federatie?

SAMENWERKING DJUKANOVIC EN BULATOVIC

Eind 1991 besloot Montenegro, zeer tegen de zin van Belgrado, voorstellen van de Britse bemiddelaar Lord Carrington met betrekking tot de Joegoslavische crisis te aanvaarden. Carrington riep op tot de vorming van een associatie van soevereine republieken. Servië was fel tegen dit voorstel gekant, terwijl Montenegro voor was. Bulatovic en Djukanovic trokken hier een lijn. Overigens dient hierbij wel opgemerkt te worden dat Bulatovic er alles aan deed om de verschillen met Servië zo veel mogelijk te bagatelliseren; er was sprake van een verschil in tactiek, zeker niet in strategie. De Montenegrijnse aanvaarding van Carringtons voorstellen

belastte de relaties met Servië niet wezenlijk, ook al omdat deze plannen een stille dood stierven.

In 1993 werd in Servië aan een nieuwe Joegoslavische grondwet gewerkt die, eenmaal ingevoerd, Montenegro zou degraderen tot een Servische provincie te vergelijken met die van Vojvodina en Kosovo. Uiteindelijk haalde deze ontwerpgrondwet het niet, mede vanwege het Montenegrijnse verzet. Maar Djukanovic en Bulatovic streden zij aan zij tegen dit Servisch streven. Beide conflicten tonen ook aan dat Bulatovic niet altijd de trouwe bondgenoot van Milosevic is geweest die hij later zou worden. De latere rolverdeling tussen beiden lag toen bepaald nog niet vast. Zo was het Bulatovic die in januari 1993 in een interview zei: 'Ik moet eerlijk zeggen dat de unie van Servische gebieden voor mij geen duidelijk idee of concept is. Het is een idee dat vanuit nationalistisch oogpunt mooi en verheven klinkt, maar ik moet zeggen dat de prijs die er voor betaald zou moeten worden enorm is'. Voor alle duidelijkheid: Bulatovic spreekt hier over de unie van de Servische gebieden binnen en buiten Joegoslavië, oftewel de 'groot-Servische' droom, maar hij maakt geen voorbehoud voor Montenegro. Voor hem is dit blijkbaar ook Servisch gebied. Ook de voormalige minister van Buitenlandse Zaken van Montenegro, Miodrag Lekic, leek in 1993 aan te sturen op een onafhankelijker buitenlandse politiek van Montenegro. Een laatste conflict was de mate van autonomie van de orthodoxe kerk in Montenegro, maar Djukanovic en Bulatovic besloten wijselijk zich niet in dit moeras te begeven.

In 1995 leek de ophef over meer autonomie voor Montenegro weer verdamppt. Nu was het Bulatovic die zich opwierp als pleitbezorger voor nauwere relaties met Servië. Hiervoor zijn verschillende verklaringen aangedragen. Ten eerste lijkt Bulatovic, gezien zijn relaties met Milosevic, toch weinig meer dan zijn spreekbuis. Beiden hebben een voorkeur voor een autoritaire manier van regeren, vooral

door controle over de media. Het bestaan van de federatie leek toch het meest overeen te komen met de belangen van Bulatovic. Hij werd als politicus groot binnen de Joegoslavische context en het is zeer de vraag of hij geheel op eigen benen net zo zou kunnen functioneren. De twijfel wordt versterkt door het feit dat Bulatovic altijd de neiging had dichter naar Milosevic toe te kruipen op momenten dat de federatie in gevaar kwam. Na de Kroatische verovering van de Krajina stond Bulatovic immers ook pal achter Milosevic toen deze door radicalen in eigen land, in de Republika Srpska (RS) en natuurlijk door de Kroatische Serviërs (in de Krajina) ervan werd beschuldigd de belangen van de Serviërs verkwaanseld te hebben. In dezelfde periode nam Bulatovic het zelfs op voor iemand als generaal Ratko Mladic in Bosnië. Dit was voor de oppositie in Montenegro een dankbaar argument in hun kritiek op de president. Bulatovic sloot ook naadloos aan bij de ommekeer van Milosevic toen deze de Bosnische Serviërs min of meer liet vallen en zich conformeerden aan het Dayton Peace Agreement.

ECONOMISCHE HERVORMINGEN

Belangrijker voor Montenegro dan de politieke meningsverschillen met Servië waren de economische belangen. Het regionale machtsspel van Milosevic was voor veel Montenegrijnen een ver-van-m'n-bed-show terwijl de economische situatie, mede veroorzaakt door de internationale sancties, diep insneed in het leven van alledag. De regering van Montenegro wilde verdergaande economische hervormingen dan het Servische bewind. De verdeling van middelen leidde vaak tot de scherpste meningsverschillen. Milosevic reageerde op de toenevende kritiek uit Montenegro door zijn controle op de federale organen te versterken. Hij verving Montenegrijnen door Serviërs en sloot de Montenegrijnen steeds verder uit van de werkelijke besluitvorming.

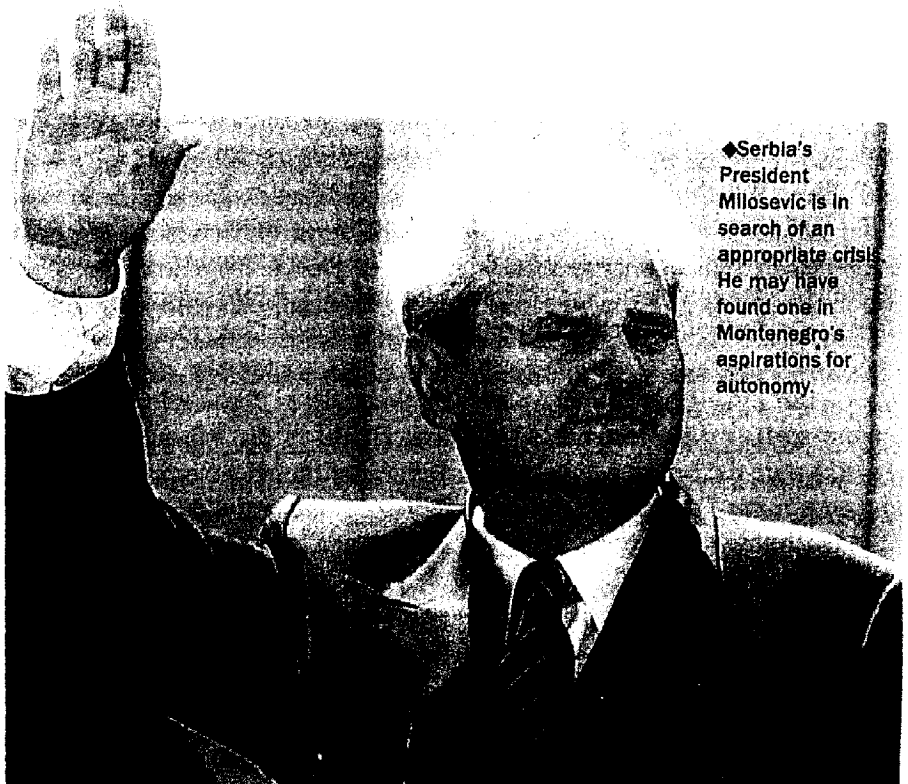
De oppositie in Montenegro begon steeds harder te klagen over het ver-

lies aan invloed en zij beschuldigde de Montenegrijnse regering er van te veel bevoegdheden aan de federatie te hebben overgedragen. De oppositie tegen de politiek van Milosevic kreeg echt meer gestalte toen Djukanovic zich aan het hoofd ervan stelde. Hij kwam uiteindelijk in verzet tegen Milosevic omdat de economie van Montenegro zwaar te lijden kreeg van de sancties tegen de Joegoslavische federatie. De twee belangrijkste economische sectoren zijn scheepvaart en toerisme, bij uitstek sectoren die het moeten hebben van contacten met de buitenwereld en dus zwaar te lijden hebben onder de sancties waar Joegoslavië onder gebukt ging en gedeeltelijk nog gaat.

Djukanovic kwam er natuurlijk niet pas in 1995 of 1996 achter dat de internationale isolatie desastreuze effecten op de Montenegrijnse economie had. Wel was de premier inmiddels zo rijk dat hij kon gaan denken aan zijn plaats in de geschiedenisboeken, zonder dat hij zich om zijn financiële toekomst zorgen hoefde te maken. Door zijn politieke intuïtie en zijn veelvuldige internationale contacten voelde hij tijdig aan dat het verstandiger was te stoppen met zijn (semi-)jilegale praktijken. Na de akkoorden van Dayton was de internationale gemeenschap minder opportunistisch geworden. Djukanovic die voelde uit welke hoek de wind kwam, besloot hierop het niet zo ver te laten komen en keerde zich definitief af van het beleid van Milosevic (en Bulatovic) af.

VERWIJDERING DJUKANOVIC EN MILOSEVIC

In april 1996 bezocht Djukanovic, vergezeld van zijn minister van Financiën, de Verenigde Staten. Belgrado bleek niet blij met dit initiatief en de ambassade van Joegoslavië in Washington verklaarde dan ook niets van het bezoek af te weten. Het doel van het bezoek was volgens Djukanovic 'de snelle integratie van Montenegro in de internationale gemeenschap, de Wereldbank en het IMF'. Dit bezoek vond plaats tijdens de crisis rond Dragoslav Avramovic,

◆Serbia's President Milosevic is in search of an appropriate crisis. He may have found one in Montenegro's aspirations for autonomy.

Jane's Intelligence, september 1999

succesvol gouverneur van de Nationale Bank van de federatie en voorvechter van toenadering tot de internationale financiële instanties, wat hem tot medestander van de regering-Djukanovic maakte. Avramovic was lang een luis in de pels van Milosevic geweest, omdat hij de inflatie onder controle had gekregen. Eén van zijn maatregelen betrof het stopzetten van de geldpersen, wat zeer tegen de zin van Milosevic was. In mei 1996 slaagde deze er dan ook in Avramovic uit zijn functie te laten ontheffen. Djukanovic sprak echter vanuit de Verenigde Staten zijn steun voor Avramovic uit.

De verwijdering tussen Djukanovic en Milosevic escaleerde steeds verder en bleef daardoor niet beperkt tot economische kwesties. Toen Djukanovic zich eenmaal de vijandschap van de Servische leider op de hals had gehaald, richtte hij zich ook op diens formele positie. Zo verklaarde hij op 22 februari 1997 in een interview met het Joegoslavische blad 'Vreme': 'Ik ben ervan overtuigd dat het politiek gezien compleet fout zou zijn voor Milosevic om nog enige post in het politieke leven van Joego-

slavië te bekleden, zowel voor de Joegoslavische politiek als voor hemzelf. Vandaag de dag is Milosevic een man van achterhaalde politieke ideeën die niet in staat is de uitdagingen waarvoor ons land staat strategisch te beoordelen. Dat is waarom ik denk dat het duidelijk is, tenminste voor mij, dat de politiek waar hij voor staat niet de politiek van de toekomst is voor Serviërs, Servië en Joegoslavië'.

VERKIEZINGEN

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

In de aanloop naar de verkiezingen van oktober 1997 liep de strijd tussen de beide rivalen volledig uit de hand. Begin 1997 had Djukanovic de machtsstrijd binnen de DPS (Democratische Partij van Socialisten, de voormalige Communistische Partij) al duidelijk in zijn voordeel beslist en hij werd dan ook door de partij aangewezen als presidentskandidaat voor de DPS. De van zijn 'DPS-troon' gestoten Bulatovic was echter niet van plan zich daarbij neer te leggen. Hij ging in beroep bij de Montenegrijnse en later de Joegoslavische rechtbank.

Uiteindelijk bepaalde het Constitutionele Hof van Joegoslavië de regel, dat partijen maar één kandidaat mogen stellen, als ongrondwettig. Hierdoor kon Bulatovic dus toch onder (een tweede) 'DPS-vlag' meedoen aan de verkiezingen.

De tweede en laatste ronde van de verkiezingen vond plaats op 19 oktober. Het werd een nek-aan-nek-race tussen Djukanovic en Bulatovic, waarbij andere kandidaten geen rol meer speelden. Djukanovic won met een miniem verschil van 6.000 stemmen. Internationale waarnemers bestempelden de verkiezingen als vrij en eerlijk. Toch weigerde Bulatovic, gesouffleerd door zijn meester (Milosevic) in Belgrado, zich bij de uitslag neer te leggen. Hij riep zijn aanhangers op de straat op te gaan, omdat de overwinning 'gestolen' zou zijn. In tegenspraak hiermee waren 'beschuldigingen' uit het Bulatovic-kamp, dat Djukanovic zijn overwinning te danken had aan de stemmen van "moslims en verraders".

Bulatovic bleef tot januari, het moment van de machtsoverdracht, protesteren tegen de verkiezingsuitslag, maar hij kreeg overal nul op rekest. Vlak voor de inauguratie liepen de spanningen in Montenegro hoog op. Bulatovic dreigde de installatie van zijn rivaal met behulp van massademonstraties te verhinderen. Dit middel was door zijn leermeester Milosevic met groot succes toegepast bij zijn greep naar de macht in de tweede helft van de jaren tachtig. In Montenegro echter verliepen de demonstraties echter al snel en uiteindelijk werd Djukanovic probleemloos geïnstalleerd in de historische hoofdstad Cetinje, waar tot 1918 de prins-bisschoppen resideerden.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Terwijl de conflicten tussen Montenegro en de federale autoriteiten doorgingen en de spanning in Kosovo was geëscaleerd, bereidden de politieke partijen in Montenegro zich voor op vervroegde parlementsverkiezingen die op 31 mei 1998 waren gepland. De DPS-fractie van Bulatovic gaf haar aanspraken op de

◆ Montenegrin President Milo Djukanovic celebrates the victory of his party in the 31 May parliamentary elections. The For a Better Life coalition won 42 seats and secured 170,080 votes.

◆ Former Montenegrin president Momir Bulatovic, ally of Milosevic and now Yugoslav prime minister, pictured in December 1997. His Socialist People's Party won 29 seats and 123,957 votes on 31 May.

Jane's Intelligence Review, juli 1998

oude DPS op en herbenoemde zich in de SNP (Socialistische Nationale Partij). De verkiezingsdag zelf verliep wonderwel rustig en eindigde in een overwinning voor de Djukanovic-coalitie. Hieronder is de uitslag weergegeven:

stander van onafhankelijkheid, al sluit hij de mogelijkheid tegenwoordig niet langer uit. Wel maakt hij duidelijk dat dit geheel afhankelijk is van de politiek van Servië en Milosevic, en niet omdat Montenegro zo graag alleen verder zou willen gaan. Diverse be-

PARTIJEN	ZETELS	STEMMEN	%
De Coalitie "Voor Een Beter Leven"	42	170.080	49,5
Deze regeringscoalitie bestaat uit:			
• Democratic Party of Socialists (DPS) van Djukanovic			
• Social Democratic Party (SDP)			
• People's Party (NS)			
Socialistische Nationale Partij (SNP) van Bulatovic	29	123.957	36,07
Liberaal Alliantie (LS)	5	221.812	
Democratische Verbond Montenegro (Albanes)	1	5.245	
Democratische Unie Etnische Albanesen	1	3.529	
De overige 12 partijen slaagden er niet in de kiesdrempel van 3% te halen.			
Uitgebrachte stemmen: 349.985 Ongeldig: 4.634			

EINDE FEDERATIE?

Onafhankelijkheid is, ondanks de escalatie van de conflicten, voor de meeste Montenegrijnen nog steeds geen serieuze optie. Niet alleen de eerder genoemde twijfel over de eigen identiteit en de verbondenheid met Servië spelen hierbij een rol, maar ook het feit dat Montenegro niet het economische potentieel heeft om op eigen benen te staan. Daarnaast is Djukanovic vooralsnog geen voor-

schuldigheden aan het adres van Djukanovic, geuit door de oppositie en door de gecontroleerde media in Servië, missen dus elke grond. In een interview met het Duitse weekblad Der Spiegel, vlak na zijn verkiezingsoverwinning, ontkende de nieuwgekozen president uit te zijn op de onafhankelijkheid van zijn land. Hij noemde beschuldigingen in die richting 'bewuste misleiding'. Op de vraag onder welke omstandigheden Montenegro de federatie wel zou kun-

nen verlaten antwoordde hij: 'Als de belangen en gelijkberechtiging van Montenegro worden bedreigd, als de ondemocratische en autoritaire macht (van Servië) zich verder ontwikkelt en de politiek van zelfisolatie niet wordt beëindigd'.

VERSCHILLEN

Al met al is het conflict tussen Djukanovic enerzijds en Milosevic-Bulatovic anderzijds een politiek conflict. Er is, het zij nogmaals gezegd, geen sprake van een nationaal ontwaken van het Montenegrijnse volk. De Montenegrijnen zijn niet anders over hun cultureel-historische relaties met de Servische broeders gaan denken. Hierin verschilt het conflict tussen Servië en Montenegro dus wezenlijk van de andere conflicten in voormalig Joegoslavië. Wel wordt de politieke relatie ter discussie gesteld, maar alleen op basis van materiële, in de zin van niet-culturele of -etnische argumenten. De huidige machthebbers in Montenegro zouden met

Djindjic veel minder problemen hebben, omdat door zo'n regering het belangrijkste struikelblok -samenwerking met de internationale gemeenschap om Joegoslavië uit zijn isolement te verlossen-, weggenomen zou kunnen worden. Een regering van de huidige Servische oppositie lijkt echter, zeker nu de 'Servische Vernieuwingspartij' (SPO) van Draskovic definitief met 'Zajedno' (Beweging van de verenigde Servische oppositie-partijen, eind 1996 - begin 1997) heeft gebroken, toekomstmuziek. Djukanovic zal dus weinig hebben aan zijn informele bondgenoten in zijn strijd tegen Milosevic. De Joegoslavische president zal, als hij zijn beleid tenminste niet wijzigt, op zijn beurt nog een harde dobber hebben aan zijn nieuwe Montenegrijnse ambtgenoot.

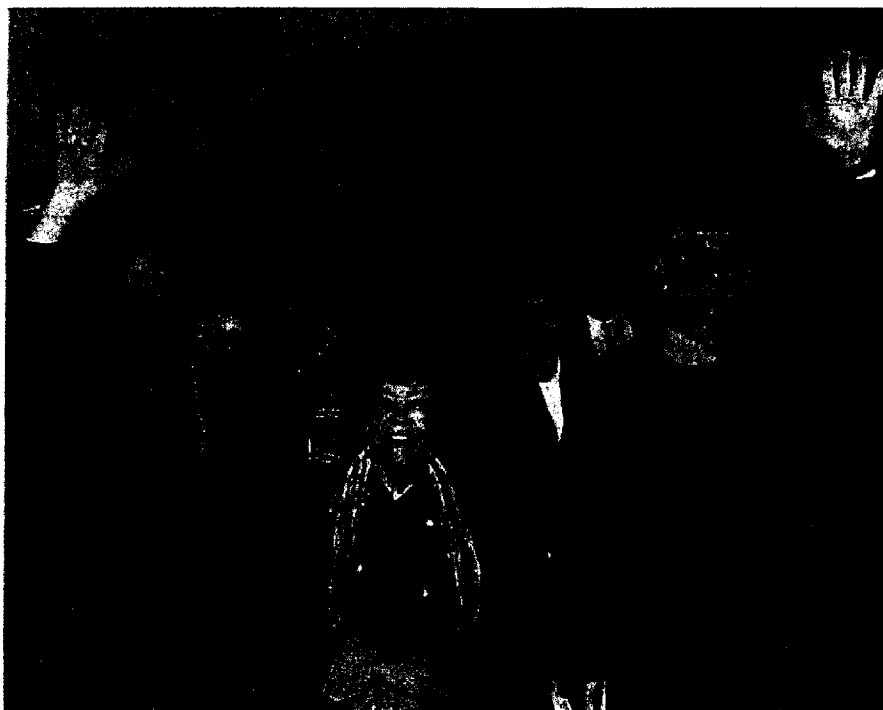
Naast de verschillen over het beleid vertroebelen ook de pogingen van Milosevic om zijn functie van president van de Joegoslavische federatie meer inhoud te geven de relaties met Montenegro. Onder de huidige con-

kost vasthouden aan de macht van de presidenten van de deelstaten en aan haar eigen macht binnen de federatie.

MONTENEGRO ONONTBEERLIJK VOOR MILOSEVIC

Milosevic heeft de steun van Montenegro nodig om zijn functie als president van de Joegoslavische federatie uit te kunnen bouwen. Momenteel zijn de presidenten van Montenegro en Servië qua bevoegdheden veel machtiger dan die van Joegoslavië. Ook hebben Montenegro en Servië evenveel stemmen in het federale parlement, waardoor Montenegro op verschillende niveaus een wijziging van de grondwet in de door Milosevic gewenste richting kan voorkomen. In de praktijk echter is Milan Milutinovic, de huidige president van Servië, een stroman van Milosevic. De Balkan kent de laatste jaren voorbeelden te over van marionetten die hun meesters afvallen of overvleugelen. Milosevic zal er dus niet gerust op zijn dat hij blindelings op Milutinovic zal kunnen blijven vertrouwen. In een notendop is dit de situatie voor Milosevic.

Het lijkt er dus op dat Milosevic zich voorlopig zal moeten blijven bedienen van zijn stroman Milutinovic in Servië en dat hij genoeg zal moeten nemen met de vooral ceremoniële functie die het federale presidentschap hem biedt. De geschiedenis heeft echter uitgewezen dat Milosevic niet voor een gat te vangen is en het is derhalve nog veel te vroeg om te concluderen dat zijn rol is uitgespeeld. Zo zijn er vooralsnog geen tekenen die er op wijzen dat de rollen tussen Milosevic en Milutinovic zich omdraaien, hoewel de laatste daartoe wel de formele macht zou hebben. Een Servische in plaats van een Joegoslavische grondwetwijziging zou bijvoorbeeld de hele situatie drastisch kunnen veranderen. Binnen Servië kan Milosevic, zeker als het hem lukt de SPO van Draskovic opnieuw in zijn kamp te krijgen, veel makkelijker aan de constitutionele orde sleutelen dan in Joegoslavisch federaal verband, waar de

Vuk Draskovic (li.), einst im Rahmen des Oppositionsbündnisses „Zajedno“ deklarerter Milosevic-Gegner und später jugoslawischer Vizepremier, übt mit DS-Vorsitzendem Zoran Djindjic (re.) heftige Kritik an Milosevics konfrontativer Politik.

ÖMZ, nummer 4 1999

een Servische regering onder leiding van bijvoorbeeld de prominente Servische oppositieleider Zoran

stitutionele omstandigheden lijken deze pogingen tot mislukken gedoemd. Montenegro zal koste wat

Montenegrijnen altijd wantrouwend over haar schouder meekijken. Djukanovic, zelf een geroutineerd machtspoliticus, zal zich dan ook niet in slaap laten sussen door de formeel machteloze situatie waarin Milosevic zich momenteel bevindt. Hij is (daarom) ook niet bereid om het tot een definitieve breuk met Milosevic te laten komen. Het lijkt er echter wel op dat Montenegro zijn autonomie voorlopig heeft veiliggesteld en het is niet waarschijnlijk dat Djukanovic op welke manier dan ook zal toestemmen in een verandering van de constitutionele statusquo. Milosevic zal wat nieuws moeten bedenken. Zolang Montenegro het streven van Milosevic om zijn functie van president met werkelijke bevoegdheden uit te rusten zal weten te dwarsbomen en zolang het Milosevic ook niet op een andere wijze lukt om Montenegro aan zijn wil te onderwerpen, is de kans

niet groot dat Montenegro zal kiezen voor onafhankelijkheid. Daarvoor zijn de banden tussen de twee landen te sterk. Als echter Milosevic toch een uitweg vindt uit zijn benarde positie, zal zijn toorn zich richten op Djukanovic en Montenegro en dit zal het onafhankelijkheidsstreven in Montenegro, dat nu beperkt blijft tot een minderheid, een belangrijke impuls geven. Anderzijds heeft Milosevic al meer dan tien jaar lang laten zien een onnavolgbaar machtspoliticus te zijn, wat weer eens bevestigd is in het afgelopen twee jaar; hij is al sinds de zomer van 1997 geen president meer van Servië, maar zijn macht lijkt daar (in Servië) vooralsnog niet noemenswaardig onder te lijden. Montenegro doet er dus verstandig aan op haar tellen te blijven passen.

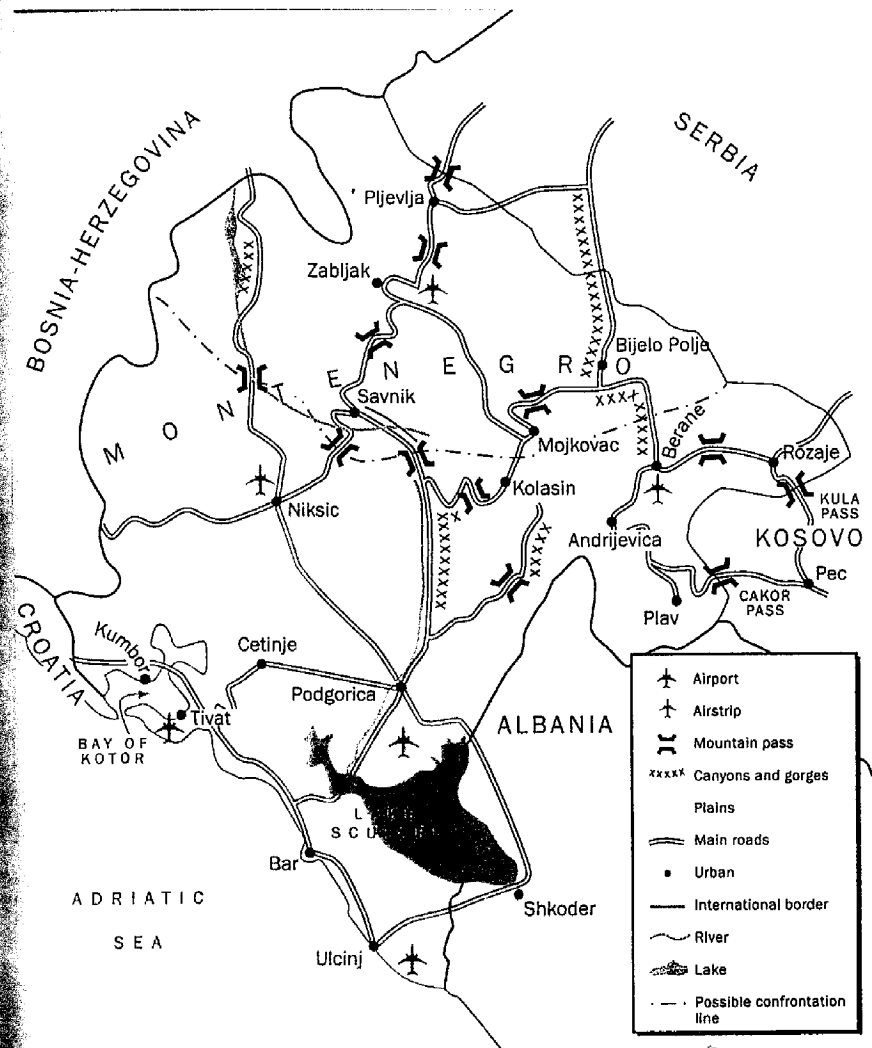
VOORSTEL BEPERKTE VORM AUTONOMIE

Het Montenegrijnse autonomie-platform heeft recent een vijftien pagina's tellend voorstel ingediend om de federale grondwet te vervangen. Daarnaast wordt o.a. voorgesteld om de grondwettelijke benaming 'Joegoslavië' te wijzigen in 'The State of Montenegro and Serbia', een wijziging van de Federale Regering in een Federale Regering met één Kamer, en tevens de vorming van een gescheiden legercommando.

De regeringspartners van de SDP van president Djukanovic waarschuwen hem niet met een onvoordelig akkoord in te stemmen. In dat geval dreigen zij zich uit de coalitie terug te zullen trekken. Zarko Rakcevic, de leider van de SDP, noemde het initiatief van het platform een grote stap in de richting van onafhankelijkheid. Hij voegde er echter aan toe dat Montenegro niet hals over kop haar onafhankelijkheid zal uitroepen wanneer Milosevic het voorstel naast zich neerlegt: 'Montenegro heeft geen haast, want zij wil geen bloedige confrontatie op de wijze als destijds Kroatië en Bosnië. Mogelijk om enige druk op de ketel te houden, en daarnaast om niet al te afhankelijk van de Joegoslavische economische recessie te worden, heeft Montenegro ondertussen de luchthavens van Tivat en Golubovici genationaliseerd, de Duitse mark gelegaliseerd, stappen gezet voor eigen douanegelden en een belastingstelsel.

GRONDWETSWIJZIGING

In artikel 2 van de Montenegrijnse grondwet staat dat er alleen een grondwetswijziging over de status van de soevereiniteit kan worden genomen door 'een referendum onder het volk'. In de grondwet van de Federatie wordt echter het recht tot afscheiding uitdrukkelijk verboden. Zelfs wanneer het Montenegrijnse grondwet verwijst naar het referendum, moet het parlement middels een stemming met een wijziging akkoord gaan. Om een grondwetswijziging door te voeren dient er een tweederde meerderheid in het Montenegrijnse

lane's Intelligence Review, juli 1998

Parlement met het voorstel in te stemmen. Het parlement bestaat uit 78 afgevaardigden. Voor een tweederde meerderheid zijn dus 52 stemmen nodig. De huidige regeringscoalitie 'Voor Een Beter Leven' beschikt over 42 zetels, de pro-Belgrado 'Socialistische Partij Van Montenegro' heeft 29 zetels. De 'Liberale Alliantie' 5 zetels, en de etnisch-Albanese partijen 'Democratische Verbond Montenegro' en de 'Democratische Unie Etnische Albanen' hebben elk 1 zetel. Hoewel de twee Albanese partijen geen deel uitmaken van de regering, zullen zij hoogstwaarschijnlijk achter Djukanovic staan en zijn voorstel met hun stemmen steunen. Maar ook wanneer de 'Liberale Alliantie' -die voor onafhankelijkheid is- het voorstel steunt, komt Djukanovic drie stemmen tekort.

LAATSTE POLITIEKE ONTWIKKELINGEN

DIALOOG 'HERDEFINIËRING' FEDERATIE

Teneinde een dreigende escalatie te voorkomen, heeft Montenegro onlangs ingestemd met een hervatting van het dialoog. Miodrag Vukovic, een belangrijke woordvoerder van de regeringspartij DPS, verklaarde op 13 oktober dat zijn partij het Servische aanbod accepteerde om de toekomstige status tussen de twee deelrepublieken op een later tijdstip ter discussie te stellen. Hij voegde eraan toe dat zijn regering echter wel aan

haar eerder ingenomen standpunt blijft vasthouden en dat Servië eerst van haar status als 'meest geïsoleerde land in de wereld' moet afkomen, en dient te streven naar een 'vrije, open en democratische samenleving'. De DPS heeft twee delegaties samengesteld voor gesprekken met de Servische regeringspartijen op 25 en 26 oktober. Eén delegatie zal op 25 oktober praten met de extreem-nationalistische partij SRS van Vojislav Seselj, terwijl de andere op 26 oktober een gesprek zal voeren met de SPS van Milosevic en de JUL van zijn echtgenote Mirjana Markovic. Het eerste gesprek zal plaatsvinden in Montenegro, het tweede in Belgrado (Servië).

BELGRADO ZEGT AFSPLITSING MONTENEGRO TOE TE LATEN

De Servische autoriteiten hebben op 22 oktober laten weten dat ze niet zullen ingrijpen als Montenegro besluit zich af te scheiden van de Joegoslavische federatie. Dat Montenegro naar onafhankelijkheid streeft is bekend, maar dat Belgrado daar geen bezwaar tegen zou hebben, is een opvallende koerswijziging. 'Wij zullen nooit de problemen tussen Montenegro en Joegoslavië oplossen door geweld', zei de Joegoslavische vice-premier Tomislav Nikolic voor de onafhankelijke televisiezender 'Palma Plus'. En de woordvoerder van president Milosevic, Ivica Dacic, zei tegen 'The

Associated Press' dat de 'unie van Montenegro en Servië afhangt van de burgers van Montenegro. Tot nu toe bestond in Montenegro de vrees dat als die gesprekken op niets uitlopen, het federale leger (VJ) in Montenegro zou ingrijpen. Immers, zonder Montenegro heeft Joegoslavië geen zeehaven omdat Servië zelf volledig door land is omsloten. Maar nu verklaarde Dacic verrassend dat 'het Servische volk nooit een belemmering zal vormen voor de Montenegrijnen als die hun eigen land willen hebben'.

De meest recente uitlatingen van Milosevic en zijn medestanders wijzen er op dat het regime in Belgrado Montenegro liever de federatie ziet verlaten dan dat het wordt geconfronteerd met de pro-democratische invloed die Montenegro op Servië zou kunnen hebben. Tegenover Slovenië heeft Milosevic in 1991 eenzelfde strategie gebruikt. De Verenigde Staten echter hebben Montenegro steeds aangeraden bij Joegoslavië te blijven, in de hoop dat het land zou kunnen bijdragen aan de democratisering van Servië.

Tegelijk met hun verrassende woorden uitten de Servische functionarissen ook dreigende taal. Ze hebben de Montenegrijnen die in Servië wonen gewaarschuwd dat ze, als het tot een afscheiding komt, 'buitenlanders' in Joegoslavië zullen worden. Dat houdt in dat ze een verblijfsvergunning moeten aanvragen. Als die wordt geweigerd, moeten ze Servië verlaten, waarmee ze ook hun werk kwijtraken. Op het moment wonen zo'n 600.000 Montenegrijnen in Montenegro en een even groot aantal in Servië. Vice-premier Nikolic zei verder dat als Montenegro zich afscheidt, de Serviërs die nu in Montenegro wonen naar Servië zullen verhuizen, en de moslims die in Servië wonen, naar Montenegro. 'Dan wordt Montenegro binnen een paar jaar een islamitische staat, en dan zal Djukanovic niet langer de president zijn', aldus Nikolic.

President Momir Bulatovic van Montenegro met zijn beschermheer, de Joegoslavische president Milosevic NRC, 1998

EERSTE GESPREKSRONDE
Vlak voordat dit artikel 'ter perse' ging kon nog net het resultaat van de

eerste 'herdefiniëringsgesprekken' worden meegenomen. Op 25 oktober kwamen de delegaties van de Servische SRS en de Montenegrijnse DPS in de Montenegrijnse kustplaats Sveti Stefan wel bijeen, maar zij werden het niet eens over de toekomst van de Joegoslavische federatie. De afgevaardigden van de SRS bleken namelijk strikt vast te houden aan het concept van de Joegoslavische eenheidsstaat. De Montenegrijnen eisen meer zeggenschap binnen de federatie, die een gemeenschap van 'twee gelijkwaardige partners' zou moeten worden. De twee delegaties werden het er wel over eens dat zij 'volstrekt tegenovergestelde denkbeelden' over de wederzijdse relaties binnen de Joegoslavische federatie op na houden. Later verklaarde een van de vertegenwoordigers van de Servische Radicale Partij dat alle partijen in Sveti Stefan ook vonden dat 'het overleven van Joegoslavië' absoluut noodzakelijk is. Afsproken was wel dat het overleg zal worden voortgezet.

Vorige week dinsdag 26 oktober vond de tweede ontmoeting plaats, maar nu

in Belgrado. Hier voerde de tweede Montenegrijnse DPS-delegatie overleg met de Servische gecombineerde delegatie SPS/JUL, persoonlijk geleid door de vrouw van Milosevic, Mira Markovic. Het resultaat van deze ontmoetingen was navenant aan die van 25 oktober in Montenegro. De verklaringen beperkten zich tot 'open en zinvol' en dat 'de gesprekken op een nog nader te bepalen datum zullen worden voortgezet'.

VERWACHTING

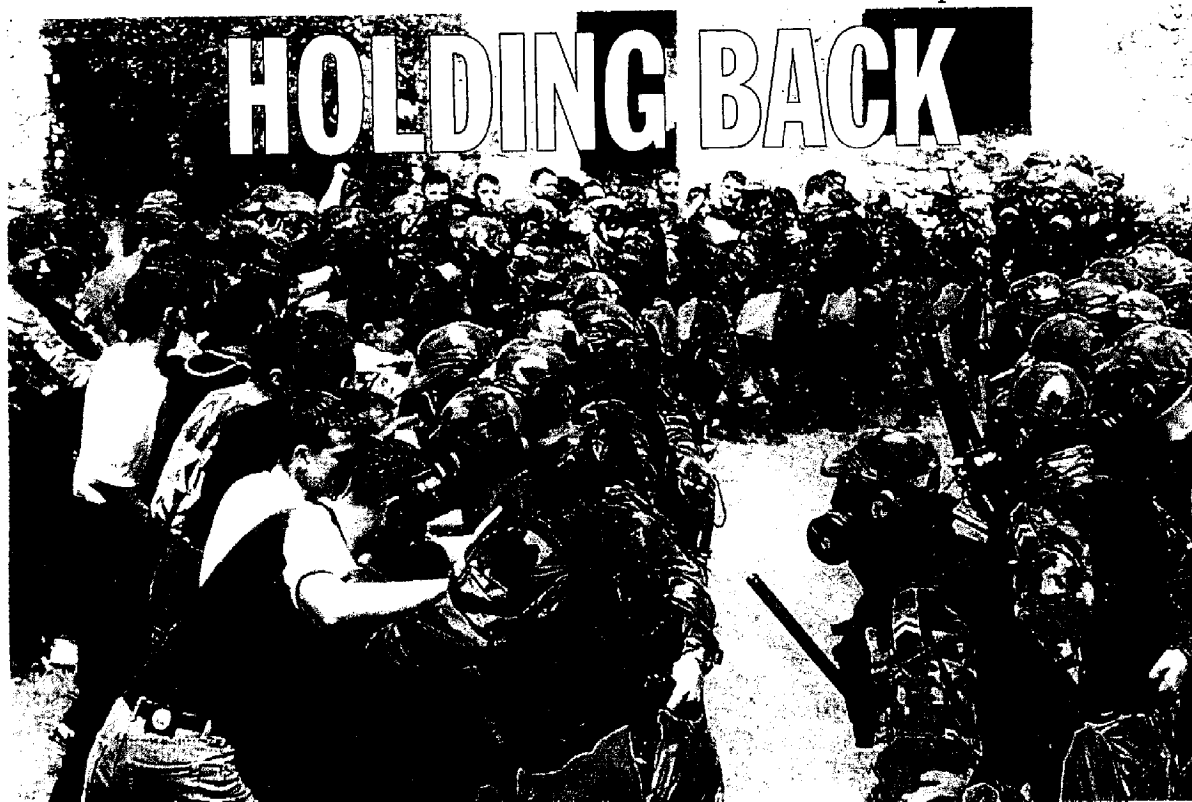
Ondanks alle dreigende verklaringen voorafgaande aan de eerste ontmoetingen, kan toch uit de verzoenende en gematigde verklaring na afloop van de beide dagen afgeleid worden dat beide partijen zeer voorzichtig manoeuvreren en zich bewust zijn van de eventuele consequenties van hun handelen. Beide partijen zijn gebaat bij voortzetting van de gesprekken en wijzen derhalve niet met de beschuldigende vinger naar de andere partij.

Men realiseert zich dat een mogelijke Montenegrijnse afscheiding verstrekkende gevolgen voor de regio en be-

volking kan hebben. Een feit is echter dat de eerste ronde van onderhandelen is mislukt en dat Montenegro nog altijd wacht op serieuze concessies.

Mocht verder overleg achterwege blijven, dan zal de Montenegrijnse regering haar eerdere uitspraken en beloftes waar moeten maken en een referendum over de toekomst van Montenegro moeten uitschrijven.

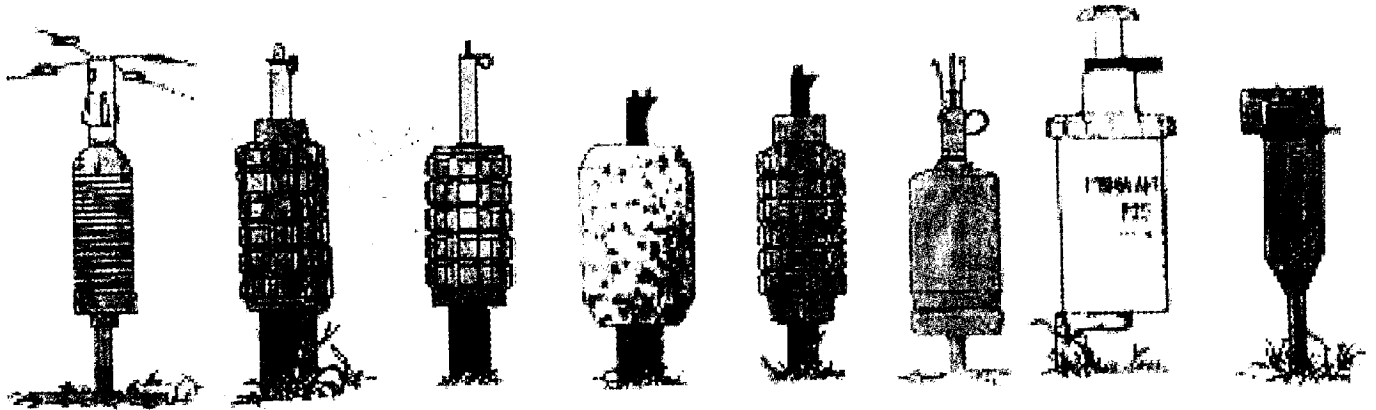
Het studentenblad 'Trend' in Podgorica hield onlangs een onderzoek op haar universiteit over de toekomstige relatie van Montenegro met Servië: 35% wenst een onafhankelijk Montenegro, 32% wil geen verandering in de huidige situatie en 33% wenst een losse confederatie met Servië. De vraag is hoeveel van diegenen die een losse confederatie willen, alsnog instemmen met onafhankelijkheid wanneer Milosevic het voorstel om een beperkte vorm van autonomie van de hand wijst. Zolang echter het behoudende Milosevic-regime in Belgrado aan de macht blijft, zal Montenegro langzaam richting afscheiding wegdrijven. Een proces dat niet zonder geweld lijkt te kunnen verlopen.

Montenegro struggles with its Federal identity

Jane's Intelligence Review, juli 1998

AP STOKMIJNEN

België
NR 413

China
Type 58

China
Type 59

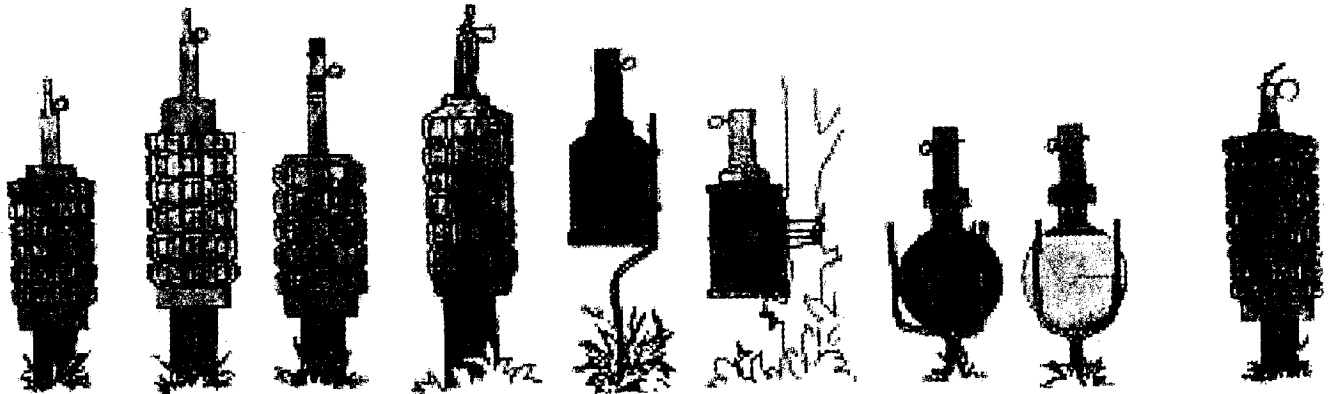
Tjechië
PP Mi-Sb

Tjechië
PP Mi-Sk

Egypte
BSM

Italië
P-25

Frankrijk
M 61

Korea
MAP

Rusland
POMZ-2

Rusland
POMZ-2M

Vietnam
MBU-78A1

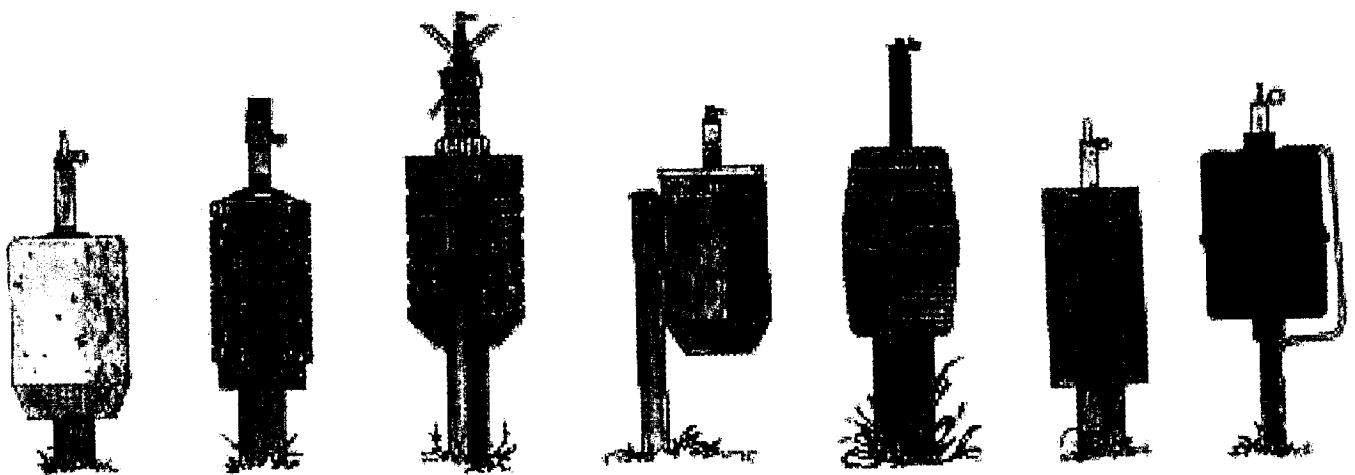
Vietnam
MBU-78A2

Vietnam
NOMZ 2B

Vietnam
P40 rood

Vietnam
P40 geel

Joegoslavië
PMR-1

Joegoslavië
PMR-2

Joegoslavië
PMR-2A

Joegoslavië
PMR-3 oud model

Joegoslavië
PMR-3 nieuw model

Joegoslavië
PMR-4

Joegoslavië
PPMP-2

Joegoslavië
PPMR

Producterend land
Type aanduiding

Jane's MINES AND MINE CLEARENCE